

УДК 159.922.923

Скнар О. М.,

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
психології політичної поведінки молоді,
Інститут соціальної та політичної
психології НАПН України
E-mail: oksanasknar1@gmail.com

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРАКТИК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасний соціалізувальний дискурс, у якому безперервно відбувається взаємодія дискурсів різних суб'єктів політичної соціалізації як смислових векторів соціального впливу («боротьба» за означування реальності), позначається на утворенні змістів політичної картини світу молоді та особливостях її конструювання і структурування. Побудова картини політичного світу молоді відбувається завдяки її «зануренню» у суспільно-політичний дискурс. Необхідність дослідження політичних практик як чинника структурування політичної картини світу студентської молоді обумовлено розумінням того, що вони визначають внутрішню логіку побудови молоддю своєї поведінки в соціумі, суспільстві, державі. У статті представлено результати емпіричного дослідження, що увиразнюють особливості сучасного дискурсу студентського молодіжного середовища різних регіонів України.

Ключові слова: політичні практики, регіональні особливості практик, відмітні характеристики політичних практик, політична соціалізація, політична картина світу, студентська молодь.

Modern socializing discourse, in which there is a continuous interaction of discourses of various actors of political socialization as semantic vectors of social influence («a struggle» for the designation of reality), affects the formation of meanings of the youth political world outlook as well as peculiarities of its constructing and structuring. The construction of the youth political world outlook carries on due to «the immersion» of youth into a social and political discourse. The need to study political practices as a factor of structuring the political world outlook of university students is determined by the understanding that they define the internal logic of youth behavior in a society and a state. The article presents the results of an empirical

study focusing on revealing features of the modern discourse of university students in different regions of Ukraine.

Key words: *political practices, regional peculiarities of practices, distinctive indications of political practices, political socialization, political world outlook, student youth.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження політичних практик (як усталених, узвичаєних способів політичної поведінки) обумовлена розумінням того, що вони визначають внутрішню логіку побудови особистістю своєї поведінки у суспільстві, державі. Знання й врахування психологічного підґрунтя регіональних особливостей практик студентства дозволить, з одного боку, точніше прогнозувати громадянську, політичну поведінку молоді, а з іншого – запропонувати більш диференційований підхід до можливого «наповнення» сучасного соціалізувального дискурсу.

Загальне бачення світу політики, прийнятних у суспільстві способів взаємодії політичної влади і особистості зумовлюється, з одного боку, політичними репрезентаціями, які «циркулюють» в політичному дискурсі та відбираються й інтерналізуються молоддю в процесі політичної соціалізації, стаючи змістовими елементами її політичної картини світу (Н. Дембицька). А з іншого – молодь, як суб'єкт політичної взаємодії, певним чином інтерпретує суспільно-політичні події, оцінює образи і дії політиків, влади, визначає власне ставлення до них, «виробляє» й породжує нові сенси, будуючи свою картину політичного світу, в якій структурується, впорядковується набутий суспільно-політичний досвід. Водночас сформоване світовідчуття, утворена «конфігурація» політичної картини світу значною мірою визначає громадянські (політичні) практики молоді. А «діалог» із соціумом виступає джерелом для породження сенсів, продукування й відтворення практик (Т. М. Титаренко [1]). Сучасний політичний дискурс, репрезентуючи соціальний світ різних суб'єктів політичної взаємодії, насичений суперечливими і неоднозначними ідеями, «меседжами» й смислами увиразнює неузгоджені й різновекторні практики агентів політичної соціалізації. Це несприятливо позначається на політичній картині світу студентської молоді, а відтак – і на її політичних практиках. Тому актуалізується завдання з'ясування специфіки й протиріч таких впливів, що допоможе намітити шляхи оптимізації входження молодих людей у громадянське, суспільно-політичне життя країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За результатами теоретичного аналізу наукових джерел із проблеми вивчення політичних

практик як чинника структурування політичної картини світу студентства (детальніше – див. попередні публікації з даної тематики [2–3]) нами було визначено наступні засадничі теоретико-методологічні положення дослідження.

Ми дійшли висновку про те, що поле політичної соціалізації правомірно розглядати як своєрідний комунікативний простір, в якому функціонують і взаємодіють дискурси основних агентів політичної соціалізації, які ретрат слюють континууми смислів і значень, цінностей та ідей, думок й інтерпретацій, образів і практик та безперервно борються за «означування» соціальної реальності.

Побудова ж політичної картини світу молоді (як системи уявлень про світ політики: владу та відносини влади; себе як суб'єкта політики, державу й своє місце в ній, про практики політичної взаємодії тощо) відбувається завдяки її «включенню» у суспільно-політичний дискурс через взаємодію дискурсів суб'єктів політичної соціалізації.

Молодь, занурюючись у політичний дискурс, відбирає й апробує ті чи інші практики, структурує набутий досвід, інтерпретує дії політиків, влади, інших громадян, визначає своє місце і роль у суспільстві, конструюючи власне бачення політичного світу. Водночас політичні практики та система уявлень і ставлень, що їх обумовлюють, визначають внутрішню логіку побудови особистістю своєї поведінки в суспільстві.

Ми визначили політичні практики як усталені, узвичаєні в суспільстві способи взаємодії, що передбачають певний набір правил, конвенцій поведінки суб'єктів, що застосовуються з метою реалізації власних цілей та інтересів. Вони засвоюються й формуються в процесі політичної соціалізації. Практики відтворюють і конструюють суспільно-політичну реальність [2].

Параметрами і водночас критеріями оцінки політичних практик нами було виокремлено такі: авторитарність – демократичність; компетентність – некомпетентність; раціональність – ірраціональність; ухиляння – опанування; відповідальність – відмова від відповідальності; орієнтація на законні способи – прийнятність незаконних способів; активність – пасивність.

Виходячи із визначених теоретико-методологічних положень, ми розробили модель емпіричного дослідження та сконструювали інструментарій дослідження [4].

Мета статті – висвітлення результатів емпіричного дослідження особливостей структурування політичних практик у політичній картині світу сучасного студентства у різних регіонах України.

Завдання дослідження:

- 1) на основі порівняльного аналізу факторних моделей виявити регіональні особливості структурування політичних практик у політичній картині світу студентської молоді;
- 2) визначити шляхи розвитку і трансформування політичних практик молоді.

Методи і методики. Логіка конструювання інструментарію дослідження практик передбачала, насамперед, виявлення «набору» політичних практик, презентованих у політичному дискурсі суспільства (контент-аналіз). Аналіз дискурсу дозволив визначити теми, найпродуктивніші для дослідження політичних практик та артикульовані нарративні «пропозиції», що розкривають значеннєвий контекст дискурсу політичної взаємодії в межах кожної теми. Визначені теми й пропозиції покладено в основу створення **психосемантичного опитувальника** (31 судження, що пропонувалось оцінити за шкалою «згоден», «не згоден»). За основу була взята також ідея про два засадничих способи політичної поведінки («Уникання» та «Вирішення» проблем) та властиві їм характеристики [4].

Ми також дійшли висновку про доцільність залучення **ресурсів проєктивних методик** і можливостей експериментальної психосемантики, завдяки яким отримується можливість актуалізувати неусвідомлювані пласти політичної свідомості молоді й виявити особливості фонових практик, представлених у дискурсі взаємодії суб'єктів політичної соціалізації (див. [4–5]).

У психосемантичному дослідженні взяли участь 574 респонденти – студенти віком від 17 до 22 років різних спеціальностей вишів з різних регіонів України (Центрального – 326 респондентів, Західного – 186, та Східного – 62 респонденти).

Обробка первинних емпіричних даних здійснювалась за допомогою: 1) методів математичної статистики (факторний аналіз) для поглибленого аналізу психосемантичного диференціалу. Факторний аналіз здійснювався методом головних компонент з наступним обертанням факторного простору Varimax; 2) якісного аналізу серії проєктивних рисунків.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. За результатами факторного аналізу були виявлені базові уявлення, що структурують політичну картину світу студентської молоді та визначають (пояснюють й певною мірою обумовлюють) їх громадянські, політичні практики, а також дозволяють унаочнити регіональні відмінності. Детальний опис та обговорення отриманих емпіричних результатів представлено у попередніх працях [6].

Порівняння відтворених емпіричних моделей (див. табл. 1), побудованих на основі регіональних масивів даних, дає змогу виявити регіональні особливості структурування політичних практик у політичній картині світу студентства.

Таблиця 1

Факторні моделі структурування політичних практик у політичній картині світу студентів різних регіонів

	Центр	Схід	Захід
Фактор 1	Практики вирішення проблем і уникання (внесок у сумарну дисперсію – 12,2%) Можливість впливати	Практики уникання (внесок у сумарну дисперсію – 12,0%) Впливати не можливо	Практики вирішення проблем (внесок у сумарну дисперсію – 12,2%) Впливати можливо
Фактор 2	Практики впливу на владу (внесок у сумарну дисперсію – 9,7%)	Практики патерналізму (внесок у сумарну дисперсію – 8,4%)	Засади взаємодії (внесок у сумарну дисперсію – 8,3%)
Фактор 3	Практики політичного вибору (внесок у сумарну дисперсію – 8,1%)	Екстернальні-інтернальні практики (внесок у сумарну дисперсію – 8,1%)	Очікування щодо влади та особиста відповідальність (внесок у сумарну дисперсію – 7,4%)
Фактор 4	Екстернальні – інтернальні практики (внесок у сумарну дисперсію – 6,9%)	Практики некомпетентного вибору (внесок у сумарну дисперсію – 7,4%)	Громадянський обов'язок (внесок у сумарну дисперсію – 6,5%)
Фактор 5	Корупційні практики (внесок у сумарну дисперсію – 5,9%)	Практики контролю влади (внесок у сумарну дисперсію – 6,1%)	Практики контролю влади (внесок у сумарну дисперсію – 5,9%)
Фактор 6	Ставленняві практики (внесок у сумарну дисперсію – 5,7%)	Ставлення до дотримання законності (внесок у сумарну дисперсію – 5,7%)	Корупційні практики (внесок у сумарну дисперсію – 5,2%)
Фактор 7	Поведінкові практики (практики компромісу, практики активного громадянства) (внесок у сумарну дисперсію – 4,9%)	Практики корупції (внесок у сумарну дисперсію – 5,4%)	Практики якісного електорального вибору (внесок у сумарну дисперсію – 5,0%)

Побудована факторна модель свідчить про те, що політичні практики молоді центрального регіону детермінуються, передусім, уявленнями про політичну суб'єктність. Ставлення до себе як суб'єкта політичної активності, ставлення до відповідальності, віра у здатність впливати на владу, «запускає» пошук шляхів для здійснення впливу. Тож способами впливу виявились практики контролю влади, у тому числі єднання з іншими громадянами та виборчі практики. Водночас репрезентовано у політичній картині світу й існуючі «негативні» практики (перекладання відповідальності та корупційні).

Аналіз отриманих даних також дає змогу зрозуміти причини поширення практик відмови (ухиляння) студентської молоді Сходу від громадянської, політичної участі в житті країни. Це, передусім, зневіра у можливість впливати на ситуацію в державі, ставлення до себе як «об'єкта» громадянської взаємодії, від якого нічого не залежить, неготовність покладатися на себе й брати відповідальність (несформованість суб'єктної позиції молоді у політичній взаємодії). Визнається, що контролювати владу потрібно, але неможливо. Серед причин – тотальна корумпованість суспільства, «внормованість» хабарництва й корупції.

Аналіз та інтерпретація отриманого матеріалу свідчить про те, що політична суб'єктність також визначає особливості структурування політичних практик у картині світу студентства західного регіону. Відчуття себе суб'єктом громадянської (політичної) активності передбачає сформовані уявлення про засадничі принципи взаємодії у суспільстві; усвідомлення громадянського обов'язку й готовність дотримуватись закону; уявлення про контроль влади як засіб відновлення порядку і законності у державі; здатність до виваженого електорального вибору. Репрезентовано й існуючі «негативні» практики (хабарництво, корупція), властиві політичній взаємодії у суспільстві.

Як видно з таблиці, в усіх трьох факторних моделях системотвірним є значення політичної суб'єктності. При цьому визначальними є уявлення про можливість впливати на владу (найбільш яскраво виражена у студентів Заходу і найменш – Сходу, та неоднозначна – у респондентів центру). Водночас «розгортається», утілюється політична суб'єктність по-різному.

Політична суб'єктність студентства центрального регіону реалізується через уявлення про можливі механізми впливу (практики контролю влади, у тому числі практики єднання з іншими громадянами і практики усвідомленого електорального вибору) та практики особистої відповідальності. Водночас, політична суб'єктність студентської молоді західного регіону розкривається, передусім, через уяв-

лення про засадничі принципи взаємодії у суспільстві та розуміння громадянського обов'язку, а також способи впливу на владу (практики контролю влади як засіб відновлення порядку і законності у державі; компетентність виборчих практик).

Переважаюча несформованість суб'єктної позиції молоді Сходу у громадянській (політичній) взаємодії обумовлює поширення й толерантне ставлення до авторитарних практик.

Для того, щоб отримати більш «об'ємну» картину особливостей фонових політичних практик, розглянемо дані, отримані за результатами застосування проєктивних методик для вивчення їх особливостей, представлених у дискусії політичної взаємодії.

Якісний аналіз отриманих даних дозволив виявити основні тенденції та окреслити загальні рамки структурування політичної картини світу молоді за визначеними параметрами. Нагадаємо, що за допомогою малюнків «знімається» більше емоційно-іраціональна, емоційно-оцінна складова політичних ставлень та уявлень молоді. Унаочнено палітру політичних практик, представлених у політичній картині світу сучасної студентської молоді, увиразнено ставлення до влади / інших / себе як суб'єкта політичної активності та свого місця в соціумі.

Отримані малюнки (всього отримано 463 рисунки з трьох регіонів України (центр, схід, захід) ми поділили 1) за регіонами; 2) всередині кожного регіону за темою, що відображає сферу взаємодії: «Я – влада», «Я – інші громадяни».

Аналіз здійснювався у двох площинах: 1) практики оцінювання влади; 2) практики як усталені способи дій.

Критеріями оцінки політичних практик визначено: 1) агресивність – миролюбність; 2) раціональність – ірраціональність; 3) авторитарність – демократичність.

Аналіз отриманих даних дозволив дійти висновку про переважання емоційно-оцінних, ірраціональних практик оцінювання влади молоддю усіх регіонів [5].

З'ясовано, що в політичній картині світу студентської молоді (центрального та західного регіонів) практично порівну представлені **способи авторитарної та демократичної взаємодії** з владою з невеликим переважанням авторитарної. Можна констатувати, що найпоширеніші практики – способи взаємодії з владою – знаходяться в площині домінування / підпорядкування [5]. Серед фонових політичних практик увиразнилась, на нашу думку, тенденція до оцінки можливості взаємодії з владою за партнерською моделлю, тобто йдеться про латентне ставлення до влади як можливого партнера по взаємодії. Можливо також, що йдеться про очікування й прагнення до саме такого способу взаємодії.

У результаті якісного аналізу малюнків та враховуючи коментарі й пояснення авторів до власних малюнків, ми виділили такі **види політичних практик**, представлених у політичній картині світу студентів:

- відчуження / відсторонення / відокремлення;
- уникання (відсутність «Я»);
- протистояння / протест / боротьба / захист / звинувачення влади;
- підкорення / само-приниження / зневірення / страх / байдужість;
- «обслуговування»;
- підпорядкування.

Отже помітно, що палітра «неконструктивних» практик взаємодії з владою добре представлена й деталізована, тоді як позитивні зразки, способи, досвід такої взаємодії, а відтак – і конструктивні політичні практики, – практично відсутні.

Тоді як у **взаємодії з іншими громадянами** (група малюнків на тему «Я та громадянське середовище»), громадянським середовищем, вже наявні **позитивні способи** взаємодії, які пов'язані, передусім, з 1) єднанням; 2) відчуттям себе членом громади / суспільства; та 3) спільною ідеєю «Ми разом зможемо», що характерно для демократичних практик.

Водночас ідея щодо ворожості громадянського середовища передається через такі аспекти: навколо – 1) негатив, байдужість; 2) тиск, агресія; 3) політичні події. Також на частині рисунків констатується й підкреслюється відокремлення від громадянського середовища.

Якщо для молоді центрального регіону притаманні протилежні уявлення (представлені приблизно порівну) щодо конструктивних способів взаємодії у громаді (практики єднання, співробітництва, спільного вирішення проблем, що турбують, тощо) з одного боку, та неможливості такої взаємодії – з іншого, то для студентства Заходу – образ громадянського середовища та практик взаємодії з іншими громадянами – переважно позитивний і ресурсний, а також такий, що надає багато переваг і можливостей. Студентська молодь сходу України продемонструвала як несформованість уявлень про громаду, так і стійкий негативний її образ (ворожий, агресивний, несправедливий, жахаючий, жорстокий), що виключає можливість продуктивних громадянських практик. Унаочнено практики відокремлення, відсторонення, невтручання, виключення із суспільства, які «підсилюються» і «підживлюються» розчаруванням, відразою, відчаєм, страхом, стражданнями і горем, зневірою у позитивне майбутнє, відчуттям відсутності права вибору і несилою, неможливістю бодай щось змінити. Відзначимо, що дослідження проводилось у період, коли на Сході вже розпочалася й тривала антитерористична операція, що актуалізувало

палітру негативно емоційно забарвлених ставленнєвих практик, могло позначитись на ставленнях до себе, актуалізуючи відчуття безпорадності й безпомічності та зневіру у можливості щось змінити.

Таким чином, підводячи перші підсумки викладеному матеріалу, зазначимо, що нами виявлено наступні тенденції:

- переважання емоційно-оцінних, ірраціональних практик оцінювання влади;
- акцентування, увиразнення палітри протестних практик, практик відсторонення та емоційно негативно заряджених практик самоставлення у молодіжному дискурсі на тлі переважної відсутності позитивних способів взаємодії з владою, а відтак – і конструктивних політичних практик як усталених способів дій;
- обумовлення практик громадянської (політичної) участі – неучасті (відмови, уникання) від сформованості політичної суб'єктності молоді.

Грунтуючись на висновках, отриманих за результатами аналізу емпіричного матеріалу, ми визначили **шляхи (напрями) розвитку** і трансформування **політичних практик** студентської молоді. А саме:

1) *активізації потенціалу політичної суб'єктності молоді*, що включає: створення умов для розвитку практик позитивних самоставлень, асертивності; практик суб'єктної політичної активності й ініціативності; актуалізація практик особистої і колективної відповідальності; практик політичної ефективності;

2) *актуалізації ефективних практик взаємодії з владою* (у т. ч. практик впливу на владу): розвиток рефлексивних практик, практик рефлексії наслідків тих чи інших способів мислення, дій, вправлення; оцінка ефективності політичних практик у взаємодії з владою; пошук інших (нестандартних, альтернативних, креативних) практик впливу на владу; практик залучення додаткових ресурсів для вирішення проблеми;

3) *акцентування практик конструктивної громадянської взаємодії* («горизонтальні» практики у площині «Я – інші»), що включає розвиток: практик самоорганізації; практик самоврядування; практик єднання; практик консолідування для вирішення спільних проблем; практик партнерства і компромісу; практик толерантності і довіри; практик активного громадянства; неприйнятність корупційних практик.

Висновки. Встановлено, що визначальним чинником структурування уявлень, що обумовлюють політичні практики молоді усіх регіонів, є політична суб'єктність, яка утілюється по-різному: для студентства центру – актуалізується через практики впливу і практики особистої відповідальності, а Заходу – через розуміння засад взаємодії

у суспільстві, громадянського обов'язку та практик контролю влади як засобу встановлення порядку у державі. Виявлено, що несформованість суб'єктної позиції молоді у політичній взаємодії є причиною розповсюдження практик відмови, ухиляння студентської молоді Сходу від громадянської (політичної) участі в житті країни.

З'ясовано, що для пасивних практик характерним є зміщення акценту із себе на дії влади (перекладання відповідальності, уникання, безпомічність, звинувачення, бідкання, благання про допомогу, принизливе випрошування належного, тощо).

Ставлення до себе як суб'єкта громадянської (політичної) взаємодії визначає міру активності – пасивності політичних практик молоді.

Перспективи подальших досліджень. Оскільки стратегіями розвитку політичних практик молоді визначено: активізації потенціалу політичної суб'єктності молоді; актуалізації ефективних практик взаємодії з владою; акцентування практик конструктивної громадянської взаємодії, то ґрунтовні дослідження за цими напрямками є актуальними і перспективними.

Список використаних джерел

1. Титаренко Т. М. Координати соціально-психологічних практик у постнекласичних персонологічних дослідженнях / Т. М. Титаренко // Психологічні науки: проблеми і здобутки : збірник. – К. : КиМУ, 2011. – Вип. 3. – С. 212–224.

2. Скар О. М. Політичні практики суб'єктів політичної взаємодії: спроба класифікації / О. М. Скар // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : Зб. наук. праць / За заг. ред. М. М. Слюсаревського. – К. : Міленіум, 2012. – Вип. 13. – С. 279–290.

3. Скар О. М. Методологічні засади емпіричного дослідження політичних практик / О. М. Скар // Психологічні науки: проблеми і здобутки : зб. наук. ст. – К. : КиМУ, 2013. – Вип. 4. – С. 186–203.

4. Скар О. М. Досвід створення інструментарію дослідження практик політичної взаємодії / О. М. Скар // Проблеми політичної психології : зб. наук. праць [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.] – К. : Міленіум, 2014. – Вип. 1 (15). – С. 55–64.

5. Скар О. М. Проективний малюнок як засіб вивчення політичних практик молоді / О. М. Скар // Простір арт-терапії. – К. : Золоті ворота, 2015. – Вип. 1 (17). – С. 30–45.

6. Скар О. М. Особливості структурування політичних практик у політичній картині світу студентської молоді / О. М. Скар // Психологічні науки: проблеми і здобутки : Зб. наук. ст. – К. : КиМУ, 2015. – Вип. 8. – С. 270–292.

References transliterated

1. Tytarenko T. M. Koordynaty social'no-psyhologichnyh praktyk u postneklasychnykh personologichnykh doslidzhennjah / T. M. Tytarenko // Psychologichni nauky: problemy i zdobutky : zbirnyk. – K. : KyMU, 2011. – Vyp. 3. – S. 212–224.

2. Sknar O. M. Politychni praktyky sub'ektiv politychnoi' vzajemodii: sprobha klasyfikacii' / O. M. Sknar // Problemy politychnoi' psihologii' ta ii' rol' u stanovlenni gromadjanyna Ukrai'ns'koi' derzhavy : Zb. nauk. prac' / Za zag. red. M. M. Sljusarevs'kogo. – K. : Milenium, 2012. – Vyp. 13. – S. 279–290.

3. Sknar O. M. Metodologichni zasady empyrychnogo doslidzhennja politychnyh praktyk / O. M. Sknar // Psihologichni nauky: problemy i zdobutky : zb. nauk. st. – K. : KyMU, 2013. – Vyp. 4. – S. 186–203.

4. Sknar O. M. Dosvid stvorennja instrumentariju doslidzhennja praktyk politychnoi' vzajemodii' / O. M. Sknar // Problemy politychnoi' psihologii' : zb. nauk. prac' [redakcijnja kolegija: L. A. Najd'onova, L. G. Chorna, I. G. Batrachenko ta in.] – K. : Milenium, 2014. – Vyp. 1 (15). – S. 55–64.

5. Sknar O. M. Proektyvnyj maljunok jak zasib vyvchennja politychnyh praktyk molodi / O. M. Sknar // Prostir art-terapii'. – K. : Zoloti vorota, 2015. – Vyp. 1 (17). – S. 30–45.

6. Sknar O. M. Osoblyvosti strukturuvannja politychnyh praktyk u politychnij kartyni svitu students'koi' molodi / O. M. Sknar // Psihologichni nauky: problemy i zdobutky : Zb. nauk. st. – K. : KyMU, 2015. – Vyp. 8. – S. 270–292.

Abstract

Sknar O. M.,

PhD (Candidate of Psychological Sciences)

REGIONAL FEATURES OF STUDENT YOUTH POLITICAL PRACTICES

Modern socializing discourse, in which there is a continuous interaction of discourses of various actors of political socialization as semantic vectors of social influence («a struggle» for the designation of reality), affects the formation of meanings of the youth political world outlook as well as peculiarities of its constructing and structuring. The construction of the youth political world outlook carries on due to «the immersion» of youth into a social and political discourse. The need to study political practices, as a factor of structuring the political world outlook of university students, is determined by the understanding that they define the internal logic of youth behavior in a society and a state.

The article presents the results of an empirical study focusing on revealing features of the modern discourse of university students in different regions of Ukraine. It has been found out that the major factor of structuring representations underlying student political practices in all the regions is political subjectivity, which has different manifestation. For the students of the center it is actualized in practices of influence and individual responsibility; for the students in the west it is understanding of the foundations

of social interaction, civic responsibility and practices of control over the government, which establishes order in the state. Immaturity of the youth subjectivity position in the political interaction causes common practices of rejection and evasion of civic (political) participation in the life of the society. The attitude to oneself as a subject of civic (political) interaction determines the degree of youth participation from active to passive political practices. Passive practices are characterized by the shift of the stress from one's own activities to those of the authorities (shifting of responsibility, avoidance, helplessness, accusation, etc.).
